Ինչպես երևում է Լիմմաթինը այժմ իր ուշադրությունը դարձրել է դպրոցական հարցերի և կալուածների վրա, ինչպես օրինակ և Մասկվայի եկեղեցական կալուածները։

Ի՞նչ կանեն այդ մասին նեղկայ հոգաբարձուները, մինչև չեն բարձրի, չեն գիտի գաղտնաները։

Լիմմաթինի ձեռքը անցնելուց յետոյ այդ կալուածներից մի կոպեկ էլ յուսալի չէ մեր դպրոցների համար։ Մինչև Շուլյու հանգանակությունը այնքան անասելիք կը գտնվի, որ թալ կը տայ իր գաղափարների գաղափարությունեան մեկ ազգությունը անցնի Մանկունիների անոյշ դրդանները։

Մինչև մի բացատրություն չի գալ իրր ազգը կազմելի այդ շահամարդերից, որոնք ազգասիրության դիմակով յափշտակում են ազգի փոգերը, իրր թե բոլոր մինչև մեզ անգ կենարարանալու համար, բայց խոսքով բոլոր ազգային գրամները ուղարկում են և. Գոլիա կամ ուրիշ անգ իրանց քաղաքանունների, իսկ ժողովրդը համբերում է այդ ամենը, անգամագոր կրկնելով. «ազգությունեան մեկ նեղուցը եկեղեցին է։»

* * *

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

Մարտի 28-ին

Ցավալի է որ Լազարեան հնեմարանը մեկ հայոց ուսումնարան է ասրոզ։ Ուսանողները, որ իրաւունք ունենալով ուսանել մայրենի լեզուն, ունի մի և նույն ժամանակ կրոնական գիմնազիաների հետ հաւասար իրաւունքներ։ Ուսումնարանի անսալությունից և հայերէն լեզուի դասատուից, ուրեմն, կախված է այս կամ այն ընթացքը տալ մայրենի լեզուի դասատուությունը։ Բայց չը նայելով այդ ընդարձակ իրաւունքին, ասորաց հայ աշակերտներից շատ քիչերը ինչպես հարկն է ծանոթ են ազգային լեզուի և գրականությունեան հետ։

Այս երեսյթի պատճառը, իմ կարծիքով, հետևում են մեր արդի մասնավոր և հնամենի գրական լեզուի տարբերությունեանից։ Մարդը ամենայն հանգամանք հարցնում է. թանչի միայն Լազարեան հնեմարանը չէ ընդունում աշխարհաբարը, երբ արդեն մեզ բոլոր ազգային ուսումնարաններում դա ընդունված է։ Ժամանակ է. վերջապես, հասկանալ, որ գրաբարին, որպես ազգային լեզուին յարությունը տալ չենք կարող։ Նա կը մնայ միշտ հին հայերի, կլասիկական լեզու, իսկ ժամանակակից հայերի կենդանի, ազգային, մայրենի լեզուն՝ աշխարհաբարն է։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ԱԻԱԼՏԱՅԻՑ

—

Մարտի 30-ին

Մենք վաղուց արդեն համոզվել ենք, որ «Մշակի» գլխաւոր փափագն է պաշտպանել ամեն մի տարր, որի երակներում հոսում է հայի արիւնը, առանց կրոնի տարբերությունեան վրա նայելու։ Ձեր լրագրի շնորհիվ մենք հայ-կաթոլիկներս գրիչը ձեռք արինք և սեփականեցինք նեղարարել մեր կենցաղի հասարակական երևույթները, որոնց «Մշակի» ծնվելուց առաջ անտես էին առնում։ Դուք հասկացրիք մեզ հայերիս կրոնի և ազգությունեան գանազանությունը, իսկ մեր լրագրից առաջ հայ-կաթոլիկները ոչ մի չէին մտածում ազգային գործերում, այլ և ազգային մտքերն անգամ մեզ էր հարկավոր իր էջերում ապացուցել մի կաթոլիկի գրած յոդուածը կամ նամակը։ «Մշակի» այդ սրտի ծառայությունը ազգին կը յիշվի մանաւանդ ապագայում, երբ նրա գլխի կրքով շարժվող և անկազմակերպ գտնել ցնա նա անկարգ ժամանակները կանցնեն և անգ կը տան մի այլ տարրություն։ Շատ ժամանակից յետոյ կը յիշեն, որ «Մշակը» առաջինն է եղել, որ մեր մէջ կրոնի համբերությունեան և կրոնի ազատությունեան գրաշակ է բարձրացրել։ յայտնելով որ կրոնի մէջ չէ ազգությունը, այլ ազգությունը պահպանվում է մայրենի լեզուով։ կը յիշեն պարզեանն այն գաղափարը որի համար այժմ մեր քիչքիչ հայտնանք և յանդիմանություն է ստանում, ժամանակով յայտնվող կը հանդիսանայ և մեր յաջորդները կը գովեն։ Ամեն մի ազգ ունի իր և մի բարձրագոյն առանց բանաստեղծի։ Համոզմունքն ու կրոնը։

Ես այդ բոլորը գրում համար եմ ասում, որ թէև «Մշակը» շատ սիրով է կարդում Ամենայնի թէ թիկի և թէ գաղթական հայ-կաթոլիկ հասարակությունը, սակայն որ նա մեր պարբերական հրատարակությունների մէջ միակ հայոց ազգային թերթ է, որ պաշտպանում է ազգի շահերը անխոնջ, սրտաբորբելով այս և այն հասակ և անձնական շահ ունեցող անձնասիրությունեան, բայց այնու ամենայնիվ կան և մեզ մեջ գեռ ես խանդաղանքներ և մոլեռանդներ որոնք աշխատում են ամեն միջոցներով «Մշակի» պատիւը վիրք գցել պարարտիս և սակայն ժողովրդի աչքում։

Դրանց թուումն է և մեր եկեղեցու նախկին գործակալ Հայր Յակոբ Զիլանը։

Նա աշխատում է Հայր Շահինեանցի անգը բանել ամեն սակայն խարդախներով, սատարելով և մայրաքաղաքի ժողովրդին մի խնդիրը որ ուղարկի Պատրիարքի կաթոլիկ եպիսկոպոսին, որպես զի կրկին նշանակվի քահանայ Ամենայնիվ հայ-կաթոլիկների մէջ։ չը նայելով որ ժողովուրդը շատ լաւ է յիշում նրա վատ անցեալը։ Մի և նույն ժամանակ նա համարձակում է ժողովուրդը որ նրանք հայ չեն, այլ վրացիներ են և ամեն ջանք պիտի գործ գնել վրաց լեզուն կրկին մտցնելու հայ-կաթոլիկ եկեղեցու արարողությունների մէջ։ Խեղճ ժողովուրդ... Նա խորվում է այդ սակայն մոլեռանդներից և ազգի թշնամիներից....

Հայր Շահինեանց կարդացաս հասկացնել հայ-կաթոլիկ ժողովրդին որ կրոնը և ազգությունը տարբեր բաներ են, որ ժողովուրդը կարող է ամենահաստատուն կերպով պաշտել կաթոլիկ հաւատը, բայց այնու ամենայնիվ հայ լինելով, չը պակաս է ուրանալ իր ազգությունը և պակաս է ծառայի իր ազգին։ Այժմ եթէ հայր Զիլանին կաթոլիկ նրա սակը բանել, կրկին հայ-կաթոլիկները նրա կարարարը ազգությունեան սակ կը սկսեն թշնամական կերպով վերաբերվել գեղի իրանց ազգությունը սակայն «մենք կաթոլիկ ենք, ուրեմն հայ չենք, այլ վրացի ենք»։

Ինքնին, հասկացած ժողովուրդ, որ գառնանում գեղեցկ գայլերի, քահանաների և վարդապետների ձեռքում խաղալիք ես դառնում և նրանց շնորհով ազգային անձնասպանություն ես գործում.....

Հայոց կաթոլիկ գաղութն էլ որ Շահինեանց հոր ձեռքում սատանայ արդեն ազգային գոյն, այժմ կրկին պիտի է ազգին թշնամական ուղղությունն սատանայ նոր ֆանատիկոսի ձեռքն ընկնելով։ Մինչև ժողովուրդը այդ բոլորը կը համբերի։

Մի քանի խոսք էլ ուզում եմ մեր լուսաւորչական եղբայրներին։

Մարտի 27-ին հայոց կաթոլիկ եկեղեցում «Քանանդարն Խաչի» տանի պատարագով մեծ եկեղեցական հանդէս էր։ Սեկեղեցին լի էր և հայ-լուսաւորչական եղբայրների բազմությամբ։ Մենք կաթոլիկներս շատ ուրախ ենք երբ մեր եկեղեցին այցելում են մեր լուսաւորչական եղբայրները։ Բայց թող նրանք լինի ինձ նման լուսաւորչական եղբայրներին որ նրանցից ամենը իրանց անվայել կերպով են պահում եկեղեցում. ծաղրում և հայհոյում են կաթոլիկ հայոց եկեղեցական ծէսերն ու արարողությունները։ Դա լաւ չէ։ Այդ ձևով կարելի է վիրաւորել ժողովրդի անձնասիրությունը և յետ մղել կաթոլիկ հայերին ազգային դպրոցներից։

Այս, մինչև այժմ երբեմն կոգմից էլ մենք յանդգնք էինք գործում ընդդէմ ազգությունեան գաղափարի և մի և նույն ժամանակ զարմանում ենք թէ ազգը երկպառակված է։

Ժամանակ է վերջ դնել կրոնական թշնամությունեներին։ Կրոնները կարող են տարբեր լինել, բայց ազգը մի է։ Սարդարեանը, վերջապես, ինչպես ընդունարը մասնաւորից, ազգությունը կրոնից։

Հայ-կաթոլիկ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մոսկվա քաղաքը շատ հանդիսաւոր կերպով կատարել է երեկի ուսուցիչ Լիմոյայ Բուրքիշանցի թաղման հանդէսը։ Մասկվայեցիները ուզեցին տեսել Ս. Պետերբուրգի բնակիչներին հետ, որոնք Դուքանում հանդիսաւոր կերպով թաղեցին Դասատվախտ։

—

Ջաղաքայից մեզ գրում են, որ պ. Գեորգ Մամիկոնեանց, որ իրան արդարական գանձարանի հաշուապահ է հրատարակել «Մեղու» № 38 մէջ ազգած մի նամակում, ամենեին հաշուապահ չէ, այլ հասարակ գրագիր է այդ գանձարանի մէջ։ Սեր թղթակիցը ասելացնում է, «Երբեմ պարտը շատ է ցանկանում հաշուապահի պաշտօնը ստանալ։»

—

ՇՈՒՇՈՒՅ մեզ գրում են. «Մեր քաղաքային բուլվարը մեծացրին և լայնացրին։ Տեղիս գլխաւորների կարգադրությամբ մշակներին ձրի են բանեցնում այդ աշխատությունների վրա։ Դա մեր կարծիքով մի տարօրինակ անիրաւություն է։»

—

ԿԻՍԼԻՑ մեզ գրում են. «Ահա 13 տարի է, մինչև անցեալ 1880 թ. մարտ ամիսը այստեղ բնակվող հայերի գաւակները մկրտվում էին ռուս քահանայի ձեռքով, որովհետև հայերը չունէին իրանց քահանայ։ Այժմ Կիսլովոդսկից մի հայ քահանայ ուղարկվում է մեզ մեր ժամանակ առ ժամանակ։»

—

Այս օրերս հրատարակվեցաւ Ս. Գեորգիևսկ ուսանողի բրոշիւրայով Գերասիմովի գրքուկը շարժման գաղտնիների կազմակերպությունեան մասին «Об организации подземных школ въ Россіи»։ Այդ առարկան բազմաթիվ նոր լինելով Ռուսաստանում, Գերասիմովի գիրքը ուսանողությունեան ուշադրությունը անշուշտ կը գրաւի։

—

«Неділя» շաբաթաթերթը պատմում է որ ռուս հոգեւորականությունը կարգադրություն է արել, որ ուղղափառ եկեղեցու քահանայ ցանկացողը շրջանավարտ լինի գրաբարից։ Դրանից զատ պարտ է պատմի և ներկայանայ հոգեւոր իշխանությունեան ձեռնադրվելու համար։ Սրբազան, ասում է «Неділя» շաբաթաթերթը, շատ ամենայն ընթացքում մարդը պարտ է ունի շուրջի հարանցու գանի իր համար։ Այդ տեսակ ամենայնությունները ռուս լրագրի կարծիքով, ի հարկէ բացարար չեն կարող լինել և ուրեմն լաւ է համարում ազատ իրաւունք տալ քահանային պատկանել թէ չը պատկանել, կամ պատկանել երբ կամենում է։

—

«Поралокъ» լրագրին ֆիտանդիր գաղափարից գրում են որ Նորարուսս գաղաքի նահանգական գաւառապետում քննում էին մի մարդուն, որ ձեռագրում էր գողությունեան մէջ։ Երբ որ գաւառապետը կարդում էր իր կայացրած վճիռը, որով մեղադրվածը գաւառապարտվում էր հինգ տարվայ տաժանակիր աշխատանքների, այդ վերջինը գիրքից վիճանքի սեղանի վրա գրված կոպեկներ ուներ և շտապեց գիրքը նախագահի կանգնի, կանչելով. «ահա մեզ մեր տարեկան գաւառապետը։» Գիրքը գիտաւ գաւառապետին, յետոյ գէրցայ օրն (որինակ), կոտրելով նրա ոտքերն և նրա տարիքը։ Դատաւորները ապացան գանգիցից, առանց վրեժի ընդունելությունեան վերջացնելու և այդ ժամանակ յանցաւորը գտնվեալ վերջերս դրով ի շիշը, որ գրված էր սեղանի վրա և ուզում էր այդ շիշն էլ գցել գաւառ գնացող գաւառապետի ճանապարհ։ Վերջապես գաւառապետական պրոկուրորի յանցաւորի վրա բնաւ, բանեց նրան և ուզում էր գաւառ տանել գանգիցից, բայց ոտ կոպեկ գտաւ սկսեց պրոկուրորի հետ և երկար ժամանակ նրանք միմեանց հետ մտածում էին, մինչև որ կանչված պոլիցիան վրա հասաւ գաւառապետ և տարաւ յանցաւորին բանտը։

—

«Поралокъ» լրագիրը հաղորդում է որ Ռուսաստանի զեմստվոյի ժողովի ժամանակ առաջարկեցաւ ուզերի ուզարկել թագաւոր կայսրին։ Գաղաքամարտներից ոմանք, և նրանց թուում և Սեկեանի Ղուրատով պատգամաւորը յայտնեցին որ ուզերի ուզարկելու համար «անյարմար» ժամանակ է։ Սեկ ուզերի մէջ չէ կարելի յիշել այն ինչ որ կայ մեր սրտերում, ասելիքներն նրանց ուզերի ուզարկելը «մի ասելիքով մեն է։» Երբ որ ժողովուրդը ծանրաբեռնված է հարկերով մեզ չենք խնդրում որ հարկերը պակասեցնեն, երբ որ կոպեկները հարստահարում է աշխատանքը, երբ անհատական իրաւունքը դեռ ապահովված չէ, մենք նրա մասին չենք խոսում, ուրեմն թէ կարող ենք ասել այժմ, ասում էին պատգամաւորները։ Նախագահը սարսափած էր չատ անգամ խոսքերից խոսքի իրաւունքը խլել և վերջը ասաջարկեց քաղաքի ուզերի ուզարկելու հարցը։ Միայն նախագահ Իւրասով և երկու ուրիշ պատգամաւորներ ձայն ասեցին յոգուտ ուզերի ուզարկելու, իսկ մնացած ժողովը մերժեց ուզերի ուզարկելու միտքը։

—

Խարկովի հանգանակարանի պրոֆիսոր Լազարեվի առաջարկից հանգանակարանական բժշկարանի պատասարի պատասխանը մի կենդանի բժշկին, ոչինչ ի վնասիցիցուն։ Հանգանակարանի խորհուրդը ընդունեց Լազարեվիչի առաջարկությունը բացարանակ 38 ձայնի և ձայնի դեմ։ Լսվում է որ և բժիշկներ ուրիշներ Կուլեվարով-Բուդինով խնդիրք է ուղել հանգանակարանի խորհրդին որ պատգամաւորական ուսումնարանի ամբիոնը հանգանակարանում իրան յանձնվի։

—

«Мекута» լրագիրը ասում է որ թագաւորական դին Սոֆիա Գերասիմովնայ կամ Գերասիմովան է, որ նիհիլիստ կուսակցի ժամանակ նրա դատերի մեջ։ բայց կամ Գերասիմովի որդին, Սոֆիա Գերասիմովնայի հայրը Ս. Գեորգ բարդի նահանգապետ է եղած։

—

«Голосъ» լրագիրը ոգեշնչում է բարձր նիհիլիզմի ազգային լուսաւորությունեան մեծագոյն գործ ասելի վրա նշանակելը, ասելով որ նա անգամ հոս կը հասնի ազգասիրական ուղղությունեան։ Գերասիմովի գիրքերը ասում էր իր ազգասիրական ուղղությունեան։ «Мекута» լրագիրը նոյնպես մեծ ուրախությունեան ոգեշնչում է բարձր նիհիլիզմի նոր նամակները, ասելով. «Մենք չենք ծանանում որ մենք միշտ յաղթող էինք կամ Տոլստոյի ազգությունեան և այդ պատճառով ոգեշնչում ենք բարձր նիհիլիզմի նշանակելը, հաւատացած լինելով որ նա կը հասնի ուսումնարանական գործի մէջ կամ Տոլստոյի ազգությունեան։ Վերջապես «Новое Время» լրագիրը ասում է. «Դուցէ ազգ ժամ է այն լրագիրների ուրախությունը, որոնք բարձր նիհիլիզմի մէջ ուզում են ասանել գեղեցիկ մեծությունի ազգասիրական ուղղությունեան համար։»

ցին։ Բարձը շատ չուսում թագից Դարձինի մինիստրությունը և երկար ժամանակ անկախ կերպով գործում էր Սիլիսում և Կոմիտատում։ Սիլիսում մանավանդ նա իր ժողովրդականությունը նրանով կորցրեց որ պաշտպան հանդիսացավ մարդիկ պարտիների ուսումնարանների մէջ։» Եւ «Նոր վիրավոր» լրագիրը ասելացնում է. «Մենք նայում ենք բարձն Նիհիլիզմի նշանակությունը վրա. որպես ժամանակաւոր մի նշանակություն վրա։»

—

Գ. Հանդիսիվ։ խնդրում է մեզ յայտնել. որ ալ և այլ հանդամանքների պատճառով այսորվա նրա գաղափարությունը Ֆրանսերէն լեզուով Աբերտոնում թարգմանում չեն և գրվում և լինելու է Ջանից չեռոց։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԱՓԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Լրագիրները հաղորդում են հետևեալը։ Ֆրանսիայի և Տունիսի մէջ պատերազմի սիսալը վնասած գործ կարելի է համարել։ Փարիզից և Տուլոնից սաստկած հետագիրները անհասկանալի են դարձնում այդ գործը։ Ալժիրի մէջ եղած ֆրանսիական զորքերը ուղարկված են գլխի Տունիսի սահմանները, իսկ Ֆրանսիայի մէջ երկու զորամասեր են պատրաստվում, որոնք ուղարկված զորքերի տեղ պէտք է բռնեն Ալժիրիայի գաղթականությունների մէջ։ Տուլոնի մէջ էլ նոյն նպատակով մի մեծ նաւատորմ է պատրաստվում։

Ֆրանսիայի սիսած արշաւանքը առանձին դժուարությունների չի հանդիպի։ Երբոյան պատերազմների կողմից։ Ճշմարիտ է Խոշիան շատ ազատ հնազանդված է այդ գործով, բայց անկարելի է, որ նրա միջամտությունը գիշերամարման ասպարեզությունների ուսումնարանից ուսելի լինի։ Այդ ձեռնարկությունը սիսելուց առաջ Ֆրանսիան երևի առաջուց ծանոթացաւ պատերազմների խորհրդարանի հետ, որպես զի առաջն առնի անսպասելի դեպքերի։ Մի և նոյն ժամանակ խելացի կառավարությունները այժմ պատերազմ չեն սիսում, մինչև իրենց ձեռնարկությունի ապագայությունը լաւ չեն քննում։

Ֆրանսիայի պատերազմական գործողությունները Տունիսի մէջ չեն կարող զարմացնել այն հոգերը, որոնք պատճառված են Երբոպական պետությունների քաղաքական աշխարհաների ապագայի իրաւունքի մասին։ Երբոպական ամրոցը մանավանդ Անգլիան է։ Անգլիան հասարակությունը այնպիսի թշնամությամբ է վերաբերվում սաստ պետության գրգռման հանդեպ որ և է միջոցի գործադրելու, որ անգլիական մինիստրությունը ստիպված էր հրաժարվելու հերքել այն ենթադրությունը, իբր թե Մուսայի գեմ գաղտնաստանման հայածանքը սիսված է արտաքին ազդեցությունի շնորհով։ Հայածելով ազատությունը, նախատում են անգլիական լրագիրները, անգլիական օրէնքները թոյլ չեն տալիս հայածել այնպիսի քաղաքական յանցանքներ, որոնց նպատակն է փոխել կառավարության ձևը մի այլ պետության մէջ։ Վերջապէս թե Ֆրանսիայի և թե Անգլիայի մէջ սիրաբանում է այն կարծիքը, որ քաղաքական ազատությունների գեմ միջոցներ արդեն որոշված են նրանց օրէնսդրությունների և այդ հարցի վերաբերությունի համար միջազգային մի այլ հանձնաժողովի կայցնելը բաղդատվին ուսելորդ է։ Նոյն կարծիքի է և շվեյցարական մամուլը։

Կ. Գալոյից ստացված լուրերը բանակցությունների ընթացքի մասին զարմանալ միանգամ հանգստացնում են և հոգու թե ամրոցի Երբոպայի մէջ գտնվի մի լրագիր, որ հարգանքով ասել, թե ինչ է սպասում թիւրքիային և Յունաստանին մեծ ազդեցություն պատերազմ թե խաղաղություն։

—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Gazette de Lausanne» լրագիրը հաղորդում է որ ապրիլի 2-ին քննությունն էր նշանակված մի ժողովի մէջ ապրող ռուս նիհիլիստների վրա և նիհիլիստների այն ժողովի մասին որ ռուս թագաւորի ապահովությունը սիսելու էր Շիտի գործարանի մէջ։ Ժողովի մէջ մասնակցող ասանդանների շատերը կալանավորված են արդէն։ Ռուս նիհիլիստ իշխան Կրապոտկինի գրությունը շատ անհասկանալի է մամուլի մէջ։ Նա յայտնի է որպես ռուս յեղափոխականներից ամենանամարանակը և ամենասանդարդը։ Նա, ասում են, շատ ազատասիրտ մարդ է և մեծ ազդեցություն ունի գաղտնությունը պահպանող մարդկանցի վրա։

—Վիեննայի «Presse» լրագիրը գրում են Լասանից. Բուլգարիայից. որ նիհիլիստների շարժումը Բուլգարիայում դեռ ևս հնչված չէ. այլ ընդհանրապես օրից որ ստանալիությունը է ասում։ Շարժման մէջ ամենագլխաւոր գործողները ուսանող երիտասարդությունն է։ Այդ ուրեմն մի բարձրագոյն դպրոցի աշակերտները ուշնչորդին բոլոր սուրբ պատակները, որոնք գտնվում էին դպրոցի շինությունի մէջ և գնացին գյուղով նրանց, ասանելու ապրն այդ պատակները։ Ցնծալ նրանք գնացին հանդիսավոր ֆկեր. պրով ինչպիսի, որպես զի սիսանց էլ նոյնն ասեն և մանելով ինչպիսի. կառավարչին իրանց մեղադրությունը։ Բուսխարլաստանի էլ բաղմաթիվ նիհիլիստներ կան. որոնք վաղուց է որ ասրասում են ժողովրդի. մանավանդ երիտասարդությունի մէջ իրանց գաղափարները։ Նորերս մի բուլգարացի յանցանքանում էր իր որդուն յեղափոխական ֆուսակցությունի պատկանելու պատճառով. որդին վիճում էր նոր հնա. ապացուցանելով նրան իր յեղափոխիչ գաղափարների ազատությունը ապրի համար. վերջը վիրավորեց մի գանակ և հոր ներկայությունի անհետացավ։ Մի գիմնազիայի աշակերտները յայտնեցին քաղաքային որ խաղ ասրիթով։ Այդ լրագրի կարծիքով, Ֆրանսիան իր գաղտնաստանման հիմնարկությունների և օրէնքների շնորհով ասարանների ազատասանի մասին թեքը կարող է ֆասարել իր պարտականությունը ասար պետությունների վերաբերությունի։ Մի և նոյն մարդիկը անց են կացնվում և անգլիական մամուլի մէջ։ Անգլիական լրագիրները ընդդէմ չեն մարդասպանների պատժելուն, բայց չեն ցանկանում որ առանձին միջոցներ դաշնակցությունի կապվի քաղաքական ազատասանների ազատասանի վերաբերությունի։ Անգլիական հասարակությունը այնպիսի թշնամությամբ է վերաբերվում ասար պետության գրգռման հանդեպ որ և է միջոցի գործադրելու, որ անգլիական մինիստրությունը ստիպված էր հրաժարվելու հերքել այն ենթադրությունը, իբր թե Մուսայի գեմ գաղտնաստանման հայածանքը սիսված է արտաքին ազդեցությունի շնորհով։ Հայածելով ազատությունը, նախատում են անգլիական լրագիրները, անգլիական օրէնքները թոյլ չեն տալիս հայածել այնպիսի քաղաքական յանցանքներ, որոնց նպատակն է փոխել կառավարության ձևը մի այլ պետության մէջ։ Վերջապէս թե Ֆրանսիայի և թե Անգլիայի մէջ սիրաբանում է այն կարծիքը, որ քաղաքական ազատությունների գեմ միջոցներ արդեն որոշված են նրանց օրէնսդրությունների և այդ հարցի վերաբերությունի համար միջազգային մի այլ հանձնաժողովի կայցնելը բաղդատվին ուսելորդ է։ Նոյն կարծիքի է և շվեյցարական մամուլը։

Կ. Գալոյից ստացված լուրերը բանակցությունների ընթացքի մասին զարմանալ միանգամ հանգստացնում են և հոգու թե ամրոցի Երբոպայի մէջ գտնվի մի լրագիր, որ հարգանքով ասել, թե ինչ է սպասում թիւրքիային և Յունաստանին մեծ ազդեցություն պատերազմ թե խաղաղություն։

—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Gazette de Lausanne» լրագիրը հաղորդում է որ ապրիլի 2-ին քննությունն էր նշանակված մի ժողովի մէջ ապրող ռուս նիհիլիստների վրա և նիհիլիստների այն ժողովի մասին որ ռուս թագաւորի ապահովությունը սիսելու էր Շիտի գործարանի մէջ։ Ժողովի մէջ մասնակցող ասանդանների շատերը կալանավորված են արդէն։ Ռուս նիհիլիստ իշխան Կրապոտկինի գրությունը շատ անհասկանալի է մամուլի մէջ։ Նա յայտնի է որպես ռուս յեղափոխականներից ամենանամարանակը և ամենասանդարդը։ Նա, ասում են, շատ ազատասիրտ մարդ է և մեծ ազդեցություն ունի գաղտնությունը պահպանող մարդկանցի վրա։

—Վիեննայի «Presse» լրագիրը գրում են Լասանից. Բուլգարիայից. որ նիհիլիստների շարժումը Բուլգարիայում դեռ ևս հնչված չէ. այլ ընդհանրապես օրից որ ստանալիությունը է ասում։ Շարժման մէջ ամենագլխաւոր գործողները ուսանող երիտասարդությունն է։ Այդ ուրեմն մի բարձրագոյն դպրոցի աշակերտները ուշնչորդին բոլոր սուրբ պատակները, որոնք գտնվում էին դպրոցի շինությունի մէջ և գնացին գյուղով նրանց, ասանելու ապրն այդ պատակները։ Ցնծալ նրանք գնացին հանդիսավոր ֆկեր. պրով ինչպիսի, որպես զի սիսանց էլ նոյնն ասեն և մանելով ինչպիսի. կառավարչին իրանց մեղադրությունը։ Բուլգարիայում էլ բաղմաթիվ նիհիլիստներ կան. որոնք վաղուց է որ ասրասում են ժողովրդի. մանավանդ երիտասարդությունի մէջ իրանց գաղափարները։ Նորերս մի բուլգարացի յանցանքանում էր իր որդուն յեղափոխական ֆուսակցությունի պատկանելու պատճառով. որդին վիճում էր հոր հնա. ապացուցանելով նրան իր յեղափոխիչ գաղափարների ազատությունը ապրի համար. վերջը վիրավորեց մի գանակ և հոր ներկայությունի անհետացավ։ Մի գիմնազիայի աշակերտները յայտնեցին քաղաքային որ խաղ ասրիթով։

—

Ալբերտ Ռիհիսնիցի առաջարկությունը վանդալաստ դրությունի մէջ է։

—Հաստատ հնարավոր են «Գալոշ» լրագրին, որ թնչպես լսվում է, խաղաղական թագաւորը կը յանձնի մինիստրությունի կազմելը Սիլլոյին. կամ Կրիսպիին։

—«Բերլյոնի հնարավոր ընդհանրությունները» անգնկացնում են թերկանից որ Պապ-Պալատը ապրիլի 9-ին. բազմաթիվ ուղեկիցներով հանդարտ ընդունելու է գեպի Ս. Գիսանդրյան Մեծությունը թագաւոր կայսրին մի մեծ նորկայցությունը համար, որի արժեքությունն է 8000 ֆունտ ստերլինգ։ Իսկ կայսրուհուն Պապ-Պալատը կը նորկայցնի թանգարանի փիրիգեսոյ մասանի։

—«Köln. Zeitg.» լրագրին գրում են Շվեյցարիայից որ նորերս Լուգանո քաղաքի մէջ գտնվող Բուդրի Ֆաշիսի գործարանից անչայտ անձինք յանչանկեցին մեծ քանակությունը մաշկոց նիհ. որ գործ էր դրվում Ալեն-Դոմարդի սուսերի աշխատանքների ժամանակ։

—Դերմանական լրագրիները հաղորդում են որ իբր թե Բիսմարկ ասել է որ Յունաստանը բաւական հոգեր տասցու և գրանով պէտք է գոհ լինի։ Իշխանը ասելացրեց որ Յունաստանը ասելի ընդարձակ հոգեր տասցու, քան թե Դերմանիան Ֆրանսիայի գեմ իր վարած պատերազմից յետոյ։ Դերմանական մամուլը կարծում է որ Յունաստանը կառավարվելու առանձնացած լինելով. Դերբի թագաւորը երևի կը համաձայնվի այլ ևս պահանջներ չը գնել թիւրքիային։

—Իտալական մինիստրության արգան «Diritto» ասում է որ իտալական կառավարությունը չէ համաձայնվել և երբէք չի համաձայնվի ապրատանի իրաւունքը ասանձնափակելու։

—Դերմանական կիսապաշտոնական մամուլը այն մտքի է յայտնում. որ եթէ Անգլիան չը համաձայնվի թագաւորական յանցաւորների համար ապրատանի իրաւունքը իր երկրի մէջ ասանձնափակելու. այն ժամանակ կը կազմվի Եւրոպայում մի գաշնագրություն երբէք մեծ պատերազմների մէջ. այն է Գերմանիայի. Յունաստանի և Աւստրիայի մէջ. որոնք ասանձին խիստ հանդուրժություն կունենան Անգլիայից նրանց ասանձնիների և ասարիանների վրա։ Դարձյալ այն նոր գրությունը. որի մէջ գրված կը լինի Անգլիան այդ գաշնակցությունը պատճառով մասնակից կը ասայ նրան փոխել իր ընթացքը և հասկանալ կը ասայ Անգլիային որքան անպատասխան է կարգադրել միջազգային պարտաւորություններից։ Բերլինի «Post» լրագիրը մի ասրդոյ մեկնությունն ասեր է ասալով Շվեյցարիայի գեմ։

—«Opinione» լրագիրը քննելով Տունիսի խնդիրը. ասում է. «Եթէ Ֆրանսիան կը շարունակի ընդդիմանալ խաղաղական և անգլիական շահերին Տունիսի մէջ Ֆրանսիական շահերի հնարավորությունի կերպով զարգանալուն. այն ժամանակ խաղաղության և Ֆրանսիայի մէջ բարեկամական յարաբերությունները վերջ կը դրվի։» Լրագիրը ասելացնում է որ թնչպես երևում է Ֆրանսիան. ի նպատակ ասանելով որ Եւրոպայում քաղաքական հանգամանքները փոխվել են այժմ, այլ ևս չէ գնանկանում խաղաղության և Անգլիայի հետ սերտ բարեկամությունը։

—Ֆրանսիան յայտնել է պաշտոնական հրապարակ պետությունների իր ուզարկված շրջաբերությամբ որ Տունիսի գեմ իր յանձն առած պատերազմը նպատակ ունի միայն պաշտպանել իր սահմանները Ալժիրիայում։

—«Times» լրագիրը ասում է որ Ֆրանսիան պաշտանանքը Տունիսի գեմ խախտում է թիւրքայի պետությունի փարգությունը։ Ֆրանսիան մամուլը պատասխանում է անգլիական թերթին որ Տունիս կոչված է թիւրքայի հետ միայն մասնակցական կրոնով. ուրիշ ոչինչ քաղաքական կապեր չեն կապում այդ երկիրը Օսմանեան պետության հետ։

—«Պատրիս» լրագրում կարդում ենք հետևեալը. «Թնչպես «La Turquie» ծանուցած էր. մենք ևս հարկ կը համարինք խնդրել մեր ընթերցողներին թէ թիւրքերեն մամուլը լրագրաց ասրդեկված է լուրեր և մանրամասնություններ հրապարակել։ Ալիքասանը II կայսրի մահուան, անընդհատաց շարժումներուն և Եւրոպայի ասեն անակ յեղափոխականաց գործողությունները վրա։»

—«Պատրիս» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը. «Ձերմակի Հավատարիմ» կը հաստատվի այն լուրը թէ պարտիական փիրդիսասանի մէջ ժամանակաւոր երևան երեր է. ուստի կը խնդրվի կառավարությունն որ վերանայ. Հիգերսի. Կարնոյ. Տիրսամի և Տիարրեկիրի գաւառներն այդ ասանելի պատուհասին գեմ պաշտպանելու միջոցներ ձեռք առնելուն։»

—«Գալոշ» լրագրում կարդում ենք. «Ս. Պետերբուրգից գրում են Վիեննայի «Polit Corr.» լրագրին հետևեալը. «Քաղաքական անցքեր. որոնք յանձնան խնդրի լուծվելուց յետոյ երևան գալու են, արդէն այժմից նախագծված կարգ են հանարվել։ Առաջին հարցը. որ իր վրա ուշադրությունը գրավելու է. կը լինի հայոց հարց։ Հայոց պատրիարքին անգնկացնում են որ մի քանի ժամանակից հայերը վերադառնում են Թուսասանից և նորից գնանգվում են սահմանան պատերազմի հարթ վրա։ Արդեանան այդ վերադարձող հայերը հաստատում են, որ գժգոհ են ռուս պատերազմությունից և այդ պատճառով կրկին գաղթում են Թուսասանից գեպի Թիւրքիա, այդ պատճառով թիւրքայ իշխանությունը նրանց չատ լաւ է ընդունում։ Ասում են, որ իշ կարդից. որ այդ գաղթական հայերը աշխատում են հայաստանի գեպ հայերի ու քիւրդերի մէջ. որ հանդարտ չէ սահմանան կառավարությունի գիտակցությունների հետ։ Այդ պատճառով քիւրդերի և հայերի մէջ կայացած հանդարտությունը նոր դժուարությունները կը ծագեցնի թիւրքայ քաղաքականությունը և նոյն իսկ քիւրդերին։ Եւ գա կը լինի հայոց իրաւի սկիզբը։»

—«Պատրիս» մէջ կարդում ենք հետևեալը. «Պարտական եկած լրաց նայելով ժամանակի պատասխանը վերանայաց մեր չերկիր. Նիհիլիզմի կարգերը գարձեալ 70—80 հոգի գոհ գնացել են. թիւրանեն եկած լրաց նայելով ժամանակաւոր Պարտական նանանդը ապրածվեր է. և մանաւանդ Պարտիս քաղաքին մէջ մի քանի մարդիկ գոհ գնացել են արդեն։ Պարտական նանանդ ասանանվեցի է վանայ և Հերեքարի նանանդ. գաղ Լիկ ժամանակը ժրդարանակ գաւառաց մէջ մանի. ասանին ասանալ բանական կը գժուարանայ։ Իսկ Պարտիս քաղաքն Ուրիշ լրին հարատարին ծայրն է։ Պարտական նանանդ հիսանային կարդեն ով Պարտաքի և Երևանի նանանդաց ասանանվեցի է։»

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԵՎ ԱՅԼՈՒՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 ապրիլի։ Այսօր առաւաւանն 9 ժամին Սեմենովսկի հրապարակի վրա մահուան պատժի ենթարկեցան կախվելով հինգ պետական յանցաւորներ. Նիհիլոյ Բիսակով. Գիմենկ Միխայլով. Կիբալչիչ. Անդրէյ Ժելյաբով և Սոֆիա Պերովսկայա։ Բոլորն էլ խոսված են մի գերանի վրա։ Գեռ գեղեցիկի մահուան պատիժը յետաձգված է մինչև նրա խոստովանությունը։ Դա յայտ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 ապրիլի։ Պետական բանկի 5% տոմարը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր. 82 կ., երրորդ 94 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր. 37 կ., Ներքին 5% առաջին փոխառության տոմարը արժէ 223 ր. 75 կ., երկրորդ 217 ր. 25 կ., արտերկրեան առաջին փոխառության տոմարը արժէ 96 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր. 62 կ., երրորդ 94 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 94 կ.։ Թուղթ 1 ռուբլ Լանդաուի վրա արժէ 24,69 պենս. Համբուրգի վրա 125,12 պենս., աւելորդ 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 211 մարկ 12 պֆ., փարիզի վրա արժէ 261 ֆրանկ 50 սանտիմ։ Բորսայի արտաքինությունը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԴԻՒՑԱԶՈՒՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ